

Kulturális sikerdíjak

1. Tájpénz

Pénz állt a házhoz!

Ezzel a mondattal toppant be falusi lakunkba unokatestvérem váratlanul.

Unokatestvérem muzsikus, egy patinás dunántúli város patinás színházának enei vezetője. Mint elmondta, az évadáróra utazott el, és a hivatalos események után, az alagsorban lévő büfében dőzött kollégáival éppen, amikor rázoltak: pénze van odafönn. Kérdezte, milyen pénze, mondták neki: tájpénz.

Valóban, pár hete tájoltak, kinn is állt a próbatáblán, tájelőadás: Vígyszínház. A centrum a nyár elején az Országos Színházi Találkozóra elhozta a fővárosba ugyanis zenés darabját, egy amerikai szerző operáját, amit egy neves és sikeres rendező – nevezzük Aschernek, ha már annyira neves – vitt színre unokatestvérem segédelmével.

Mivel jóban vagyok unokatestvéremmel, hetente találkozzunk, ezért tudom, hogy egy jó fél éve ment rá erre a munkára, egy egész nyár mindenekelőtt, amikor is a darab neves fordítójával – nevezzük Eörsinek, ha már – két hónapon át naponta ültek össze, unokatestvérem az összes hangfej alá beírta, hogy rövid vagy hosszú szótagot kell-e fordítani alá, nincsen sok hangfej egy ilyes operában, talán ha úgy harmincezer, azán persze tanulnia is kellett unokatestvéremnek a darabot, erre is ráment jó pár hónapja, aztán kezdődtek a próbák, amelyek – ebben a színházban még munka van – négy hónapon át folytak szakadatlanul éjjel és nappal, a decemberi bemutatóig.

Unokatestvéremnek persze ez alatt a fél év alatt fel kellett függesztenie egyéb foglalatosságait, nem lektorálhatott kötöt egy bécsi kiadónak, és nem fordíthatott regényt az Európa Kiadónak, ilyen hobbijai vannak unokatestvéremnek ugyanis, korrigálás, fordítás. Nem mint-hogyha nem lenne elég a színházról húzót fizetése, benzinre majdnem elég, de hát vannak az embernek hóbortjai is, kottalektorálás, fordítás, ilyesmi, ugye.

No efféle hobbiakra egy jó fél éven át nem jutott idő.

De végül lett is látszatja a sok munkának.

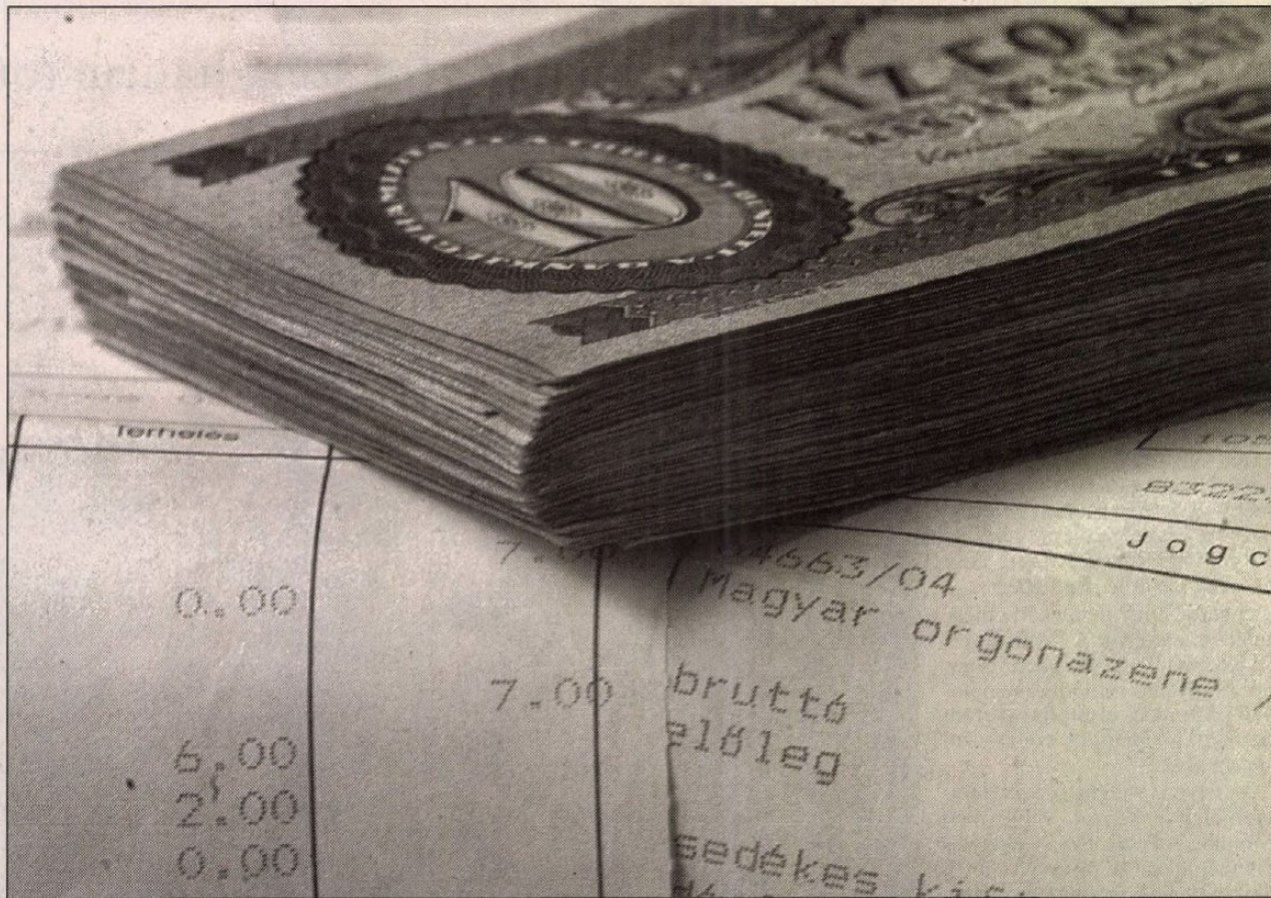
Volt siker, ugye, némi, s aztán a tájolás, minek folyományaként a szakmai zsűri az évad legjobb előadásának minősítette az operát, amelynek egyik szereplője a legjobb pályakezdő színésznőnek is minősített és – büszkén mondom, nem maradt ki a család sem – unokatestvérem nyerte el az évad legjobb zenei vezetőjének járó oklevelet – holmi anyagiakkal természetesen az esemény emelkedettsége nem lett sárba rántva.

De hát unokatestvérem nem szorul rá pénzre, van neki fizetése, ötvenkétezer forint, de nettó.

És akkor még most ez a váratlan tájpenz is nyakába szakadt.

Igyekezett unokatestvérem fölfelé három emeletet a büféből lóhalálában, lift nincsen a színházépületben, a pénztár pedig fönn a másodikon, de ott van, ott volt a pénz is, csak alá kellett írni az árku papírt, és már lehetett is ereszkedni alá a stancilivel, és lehetett is hágni a gázi nyakára, mert unokatestvérem eldöntötte, hogy ő bizony most ennek a pénznek nyakára hág, de azonnal.

És itt kezdődtek a bajok.

FOTÓ: TEKNÓS MIKLÓS

Hogy ugyanis a pénzt nem bírta elkölteni sehogy sem.

A színházi büfében ugyanis az ő jól megérdemelt tájpenzéért, sikerdíjáért egyszerűen képtelen volt vásárolni bármit is, és nem bírta a borítékot kiüríteni a városban, sőt a fővárosban sem seholy.

Törte a fejét, törte unokatestvérem, mit is kezdjen a pénzzel, ami táj. Végül innen pattant fejébe a megoldás: eszébe jutott unokatestvére, aki én lennék, ugye, és aki tájon, szép tájon töltöm időmet, isten háta megett, szép tájba rejtett kis falucskában, amelynek főterén az egyetlen nyilvános intézményben – jól tudta ezt unokatestvérem – el lehet költeni végre a tájpenzt, az utolsó forintig az egészséget.

Minálunk az egységben ugyanis éppen ennyit, egy félévi munka sikerdíját, azaz 110 forintot kóstál egy palack jég-hideg Soproni Ászok.

2. Örökség

Persze nem kell sajnálni unokatestvéremet annyira. Származik neki jövedelme egyéb forrásból is.

Az történt ugyanis, hogy unokatestvérem édesanyja, egy nagy magyar zeneszerzőnek lett társa, annak élete alkonyán. A muzsikusként egyenes ági leszármazottja nem lévén, mára unokatestvérem lett örököse a jogdíjaknak, amelyek a komponista megjelent művei után járnak a főnálló törvények szerint.

Évente tételes elszámolás érkezik tehát, hosszú slájfni, amelyen fölüntettek minden, az évben megjelent kotta, kiadvány, amelyben előfordulnak a mester művei. S mellette ott a summa is.

Hosszú a lista, a papiros tavalay volt vagy kétméteres, hiába: a komponista szorgos ember volt, és nem is élt keveset.

1903-ban született, Kodály Zoltánnál és Székely Arnoldnál tanult, a húszas években egyik vezéregyénisége volt a fiatal avantgárd muzsikuskor, művészek csoportosulásainak, a harmincas évektől játszott saját műveit itthon és külföldön is, még a háború előtt átütő sikereket ért el Amszterdamban, Velencében, vagy New Yorkban példának okáért.

1945 után is termékeny maradt, műveit felsorolni két ilyen kolumna sem lenne elég, zongora- és versenyművek, kamaradarabok, vokális kompozíciók százait komponálta. A legszeleesebb közönség is ismeri tömegdalaikat, amelyek közül legnépszerűbb talán a Májusköszöntő, az *Itt van május elseje, énekszó és tánc köszöntse* – volt, ugye.

A diploma kézbe vételének napjától szünet nélkül tanított több mint hatvan éven át, muzsikuskor generációk sorát nevelte, évtizedekig volt a Zeneakadémia tanszakvezető tanára, sok száz tanítványa közül említjük itt most csak Kocsis Zoltán, Ránki Dezső, Schiff András nevét.

A mester minden létező pozíciót betöltött munkás élete során, amit csak muzsikuskor betölthetett, volt elnökhelyettes, elnökségi tag, ügyvezető, ami külön szép, a Szerzői Jogvédő Hivatal elnökének posztján is helyt állott egykoron.

Mondani nem kell, a mester kitüntetéseinek se szeri, se száma, *Érdemes* és *Kiváló művészség*, *Erkel*, *Szabadság*- és *több Kossuth-díj* jelzi a magyar társadalom részéről a becsület.

Azt kell mondani, hogy Bartók és Kodály után az egyik legnagyobb szabású és egyik legnagyobb hatású muzsikuskor lett örököse unokatestvérem.

Aki – a mester is és édesanyja is elhalálozván – megcsinálta a szerencsését, ugye. El is dicsekszik nekem az örökölt javadalmazással minden évben, sőt a

legutóbbi jogdíj-slájfni nekem is ajánlkozta, hadd tanulmányozzam alaposan, lássam, miként van a magyar szellem és muzsika megbecsülve itten.

A tételek közül a *Röpülj páva*. *Magyar népdalok* című kötetben szereplő művek után járó jogdíj volt az első, kezeken bruttó 73 forint, amelyből 66 forint volt az adóalap, 26 forint az adó, kifizetésre került 47 forint tehát.

Ezt a *Hegedűmuzsika II*. (Lenkeivel) után járó bruttó 80, nettó 51 forint, majd a *Miniatűrök zongorára gyerekeknek* című opusz jogdíja követi, amelynek összege némiképp a mű címére hajaz: kezeken 7, azaz hetes forint bruttó, amelyből az adó levonása után unokatestvérem számlájára 5, azaz öt egész magyar forint utaltattott át.

És így tovább, követik egymást az összegek, a 24, 17, 128 forintok. A legjobban a *Zenei Olvasókönyv* fizetett, bruttó 240 forintot, amelyből a levonás után is maradt még 154 forint.

Ezek az összegek tehát a század egyik legsikeresebb muzsikuskorának díjai ma.

Az államalapítást ünneplő Magyarországon, a fesztiválok, a sztárvendégek és a nemzeti színházak országában ennyit a sikerdíj – ha valódi magyar kultúrától van szó.

Nem kell a pénzügyekben különösekben járatosnak lenni ahhoz, hogy fölitélezzük: az egész procedúra, az összegek kiokumulálása, a bérszámfejtés, az adóknak kalkulálása, a postázás, utalás, meggyás sokkal, de sokkal többbe kerül, mint az a pár száz forint, ami unokatestvérem markát üti.

A Zeneműkiadó és a Postabank tulajdonképpen komoly pénzeket áldozt itt, ami igen dicséretes, szép dolog.

Hiába: ha a magyar kultúrától van szó, akkor minálunk semmi se drága.

BÄCHER IVÁN